هو العلیم

اثبات قاعدهٔ لاضرر با روایات

بررسی اعتبار روایات لاضرر در فقه شیعه با تکیه بر بیان آیت‌الله طهرانی

سلسله دروس قواعد فقهیه ـ قاعده لاضرر ـ جلسه سوم

استاد
آیت‌الله حاج سید محمدمحسن حسینی طهرانی
قدّس‌الله‌سرّه

ميحرَّلا نمحرَّلا الله مسب

ظفلن يا نمضتم تايا وره با فتكا و ررضلا ئدعاق تابثا ي اهش ور ي سرب

ن آ رد ه كت سا ي تايا ور دن دروآ ررضلا ئدعاق تابثا ي ارب ن اياقآ ه كي تايا ور ، تسا ررضلا ئدعاق رد ثحب اهنآ زا ي ضعب رد ، تسا ه دش ح رطم ررضلا ظفل رد و تسا ررضلا اهنآ زا ي ضعب رد ، تسا رارضلا و ررضلا ي ضعب رد تسا **ن مؤم ي لع رارضلا و ررضلا** **ملاسلا ي ف رارضلا و ررضلا** تسا ، ت ايا ور زا ي ضعب رد ، تسا ه دش ح رطم ررضلا ظفل رد و تسا ررضلا اهنآ زا ي ضعب رد تسا رارضلا و ررضلا ي ضعب رد ت سا ، ن ي ا ت ابثا ي ارب ه كدسرپم رظنه ب روطنيا ، ه دماين رارضلا و ررضلا دوخ اما ، تسه رّاضُم ظفل مهاهنآ زا ي ضعب ن ي ا ت ابثا ي ارب ه كدنب ي صوصخ ن ي ا رد ت ، ن ي ا ه ب م لاك ن ي ا و ، ت رابع ن ي ا ه ب ظفل ن ي ا ه كدندرك وجع ي اهّلا و ت ايا ور ه ب ط قف ه دعاق رد اهنآ ه دش ركذ .

ه كنيا ي م ينك افتكا دياب ت ايا ور ن ي ا ه ب ط قف ه دعاق ن ي ا ت ابثا ي ارب ام اي آ ه كت سا ن ي ا رد ام ت بحص ي لو (رگيد ت ارابع ه ب رارضلا و ررضلا ئدعاق ن ي ا م وهفم و ي وحف ه ب ولو) ه دمآ ب اب ن ي ا رد ه كي تايا ور و ه لدا ري اسا ت ؟ ي سا ي فاك ه دعاق ن ي ا ت ابثا ي ارب

ن يقفحملا رخف ط سوت رتاوت ي اعدا و ب دنج ن ب ةرم سئيضق ه ب دانتسا

ت سا ب دنج ن ب ةرم سه ب ط وبرم ه كي اهيضق اهتسد ن آ زا ي كي ، ه دمآ ه نيمز ن ي ا رد ت ايا ور زا ه تسد دنچ و د ننَكب ار ت سا امرخ ئلخن آ زا ت رابع ه كق ذع ن آ ه كدنداد روتسد م ركا ربمغيپ و ت سا ف وروعم ش اهيضق و رارق ام ئدافتسا درومّ اهدعب ب لطم ن ي ا و د نوشب ه لخن آ ن تفر ن ييز ا ث اعاب ه ليسو ن ي ا ه ب و د نزادنيش يولج رد ، د وشب رر ضع فد ه كي رادقم آ ه ب ، ن آ ع فد ي ارب ه كلبت سيني صاخ ئدوديحم كي ه جوتم رر ط قف ه كدريگ م .د ركم ادقا م دوشي م

ار رتاوت ن ي ا وا ل وق زا م هخيرش م وحرم و ه د ركرتاوت ي اعدا ه دعاق ن ي ا ت ابثا رد ن يقفحملا رخف م وحرم ئيضق ، دراوم ن آ زا ي كي ه كت سا درومّ ه س ، ه دمآ ه يماما ن اسلار د ه كهچنآ ، ررضلا ئدعاق ه كي لاح رد .ه تفريذپ ريا سرد و ه مرم سئيضق رد ، ت سا ف لتخم دراوم رد ه كت سه ه نيمز ن ي ا رد ت ايا ور ه س و ت سا ب دنج ن ب ةرم س ل وهجم ل قادح ايف اعض دارفا زا ي ضعب ت ايا ور ن ي ا د نتسه ل يسارم اهنآ زا ي ضعب ه كرگيد ي اياضق .دنرو خي م م شچ ه ب ه يوها

ررضلا ئدعاق رد ه ماع ل اوقا ه ب دانتسا و ن يقفحملا رخف رتاوت ي اعدا رد ه شقانم

رظنم هم ه ماع ، ه يماما ر ب ؤلاع ررضلا ئدعاق رد ه كدشاب ت هج ن ي ا ه ب ن يقفحملا رخف م وحرم رظن د ياش

یعنی، است ررضلا اهنآ زا یکیه کددرگیم هدعاقجنپربه قفوم امتهکنیا ربتسا یعدم یطوبُسیتحو دنراد .تسا نیقیرفلا دنعم لسم، هدعاقنیا

رد ار رتاوتام نوچ، درادناجنددرکرتاوتی اعدا، هماعل وقئمیمضابه کنیققحملا رخفه بهدشلاکشا زارحا مدع ابی لو، هصاخ ایدشابه هماعزا هچ لاحدشابتقاثو دروم تایاورنیا هکمینادیم یتایاور رثکت زا تایاور الذهیلع ءانب، تسا لمأتل حم، رتاوتهبدسبه هچ، هضافتسا یاعدا، هماعزا هدعاقنیا نابیرد تقاثو الدیپقادصم تایاورنیا، تسا ریکبنبه لَلادبعه بطوبرم هکیتایاور کیصوصخرد و دوشیم داحآ تایاور .دنکیم

هماعت ایاور هبه یماما ت ایاورندوبرظانزومارییدیرجوربیاقآ موحرم یانبم

تسا رظانه یماما ت ایاور هکنیا ربدنتشادیانبم کیدیرجوربیاقآ موحرم هکمنکضرعدیابا جنیارد دندوبنه هماعزا زاحنُم و الدجو لالقتسلاابمکحءاشنا مهیلع همئا مدرم اقم هکنانابیرنیا هبه، هماعت ایاورهبه مکلبنانکحا مامتها هنآ مرباقفرب رگیدزومرب ی ارب ی، هعیشابدوبت یلها بفلاخم یاواتفنیقرافرب هعیشه، ثلاثئفیلخو نیخیشنامزرد مرکا ربمغیپنامزرد فرصتارید، دندیدیمنلالقتسلاابه هعیشه، ثمهرد دوبنم ی فلاتخا موصترطفمرد ًلاثم، دشادیپفارحنا، ص وصخبِ مکحا زا ی ضعبرد، دوبنم ی فلاتخا دراوم ح یوارتقولصدنامص وصخبم کحا زا ی ضعبرد، هلب، دوبنم ی فلاتخا تاکزم کحا رد، دوبنم ی فلاتخا جح الماعا جحرد عتمت مرحو ءاسنعتمت مرحو لمعلا ریخی لعّی حیاجهبن امزرد اذا نومُرینمّ قلاصتلا تاخدو دشادیپفلاتخا اهنیارد، عتمت.

همئا، سابعلا ی نبنامزرد دعب، دوبی کیه زور، دوبی کیه زمان، دوبی کیه همئا نامزنابلفاب امزنآرق ت اخدو م الاسلا هیلع اماما هبی سرتسد مدعو ع ورفبُّعشتو س ایق و یصخشت اطابنتسا ت اخدابا اهنآ هعبرا ی بار دوخم الاسلا مهیلع همئا هعیشه، دندشمهینکیم مدهاشم ًلاعفه کی فلاتخانیا ث اعابی ناسفنءاوها و ض ارغا دندنام س ایقدنام دوبی نّیبیف لاخ، فلاخه کی دراومنآ رد طقف و دندیدیم کحا زا ی رایسبزارب ا زا زاین کحانیبقارتفا موجو م اقمرد، حجئمعُئمعُئمرابرد میرادهعُئمعُئمرابرد همینا، یاور کی تایاورهه نامدنامعُئم و نانسحتسا دندوبننستل ها و ت یلها.

و هعیشه نایم کارتشا دوجو و م اکحا رد ی لکف ارحنا مدع هرابرد ی درجوربیاقآ هاگدید ی نس

هکی ماکحا زا ی رایسبالذهلف، میریذپیم طایتحا ی ردقکی ابار ی درجوربیاقآ موحرم نابیرنیا ام هتبلا نامزنآرد نننستو عیشتئلأسم ی لکروطهبو دوبهدرکالدیپراشتنا هماعت اوراز اهنیا، دوبلوادتمه همئا نامزرد .تسا مدآرد نّننستو عیشتتروصهبن الآ، دوبت یلها ضغبو ت یلها بّحئلأسم، هلأسم .دوبنحرطم

ّب حدیدی مه کن یمه ؟ی ّنس ا یت سا ه عیشی وار ن یا ایآ ه کت شادنی هجوت م کح ن یا ه بل مع رد ص خشن آ رگید و ت شاد م ه ار ءافلخ ت بحم ی وار ل اثم ب اب ن م ه کدینک ض رف ه کنیا ولو درک ی م ل مع ن آ ه ب دراد ار ت ییبل ها رد ه ککلذ ل اثما و ی رهُز دننام ،ی ّنس ا یدنتسه ه عیشه مرخلاب ایآ ه کدنتسه ه یوهلا ل وهجم ًلاصا دارفا زا ی رایسب ی داو ه چ رد ه مرخلاب اهنیا ه کت سیندص خشم دندوب ه یقفو ی وار ن اگرزب زا و دندوب م لاسلا ه یلع دامجس م اما ن امز ه ّماع ت یاور ب اسحه ب دنکی م ل قنی رهُز ه کی تیاور م ینات وتی مذام ن الآ الذل ،دنتشاد ار ت ییبل ها ب ّحه تبلا ، دندوب ل لخو ص قنی ارادن یا ت ساح رطم ت یاور رد ن الآ ه کی ّنّنست و ع یشتث حبن یا ه کم نکی م ل ایخ ن م و م یرالذگب ؟ت سیک ه یماما زا ن امروظنم ام ه کنیا ت هجه ب ت سا

دالدقم و ن املس و رذ ی بأ دننام ت سبرد و دراد ار ءافلخ ض غب ه کت سا ی سکن آ ه یماما زا ام روظنم ایآ دوبن یا ه ب ه لأسم ه ق باسن امز رد ،دوبنوحن یا ه ب ه لأسم ه کن امز ن آ رد ب خ ؟ت سا همئا ن ایعیشو ن ویراوح ءزج و ت شادنرگا ،دمآی م ب اسحه ب ن ایعیشو زج ت شاد رگا ،ت شادنا یت شاد ار ت ییبل ها ت بحم ص خشایآ ه ک و دوبن یدنامعو زج ه مرخلاب ،م یرالذگبار ش مسا ج راوخا یم یرالذگبار ش مسا ی بصانا یلاح و زج دوب ض غبُم ن آ رد ن ایعیشه ب ًلاصا و دندروآی م ر یبعت ه ماع ه ب م هد راوم زا ی ضعب رد دندروآی م ر یبعت دنامعه ب ن امز ن آ رد ر ب موم ع کلسم ی نعی ،موم ع کلسم زا ه دش ج راخ ی نعی ت سا ی ضفار ن یا دنتفگی م ،دنتفگی م ض فاور ع قوم ی م ه رانکوا زا دندیدی م همئا م ارم ابف لاخم ار ت لود و ه اگتسد ن ایعیشن وچ و ه دوبت لود و ه اگتسد زا ت عباتم ل ئاسم زا ی ضعب رد ،ت شادنی قرف رگید م هم ابن اشماکحا ،ه ز ،دندوبادج اهنآ ابم هم اکحا رد ه کنیا ه ن اما دنتفرگ .دنتشاد ف لاتخا

ت ییبل ها ت بحم رد ک ارتشا و همئا رصع رد ن نستو ع یشتی انعم ن یبیبت

ن یا ه کم یشاب ه تشاد ی تاياور ام رگا ه کت سا ن یا دوشی م ب ترتم ه لأسم ن یا ر ب ه کی ام رمث الذهيلع ءانب ام رگا ،دشاب ه ماعزا ه کنیا ولو م یریذپی دیاب دشاب دش زرحُم ت یاور ن یا ت اقاثو و ،دش ل قنه ماع زا ت یاور ه دمایندی تیاور همئا زا درومن یا رد و دندرک ی م ل مع م درم ه کم ینیبی م لاسلا م هیلع همئا ن امز رد ار ی روهشم ی اوتف ه دوب ام اما دیئأت درومم کح ن یا و ه دوب ام اما رظن درومأ عطق اوتف ن یا دشاب.

ه ضافتسا ی رتاوت ت ابثا و ه ماع رابخا ح یحصت رد دنسم ح یحصت یاور ش قن

لا درومردریکب ن ب ه َللادبع ت یاور دننام م یشاب ه تشاد م لاسلا ه یلع ام اما زا أ حیحص ار ی تیاور ام رگا لاح ت یاور ن یا ن نستل ها ه کم یشاب ه تشاد ه دعاق ن یا ءرابرد ن نستل ها زا م هی امدیدع ت یاور ف رط ن آ زا دعب ،ررض زا ت سا ت رابع ن ئارق ن آ ه کی ئارق ه ب ف وفحه دوشی م ام ءحیحص ت یاور ن یا ،دنن کی م ل قنم رکا ربمغیپ زا ار رد ی نعی دندرک ذل قنق داص ام اما زا دنن کی م ل قنم رکا ربمغیپ زا ه کی یاهنآ أ عطق ،ت سا ه ماع زا ه کی تیاور رثکت دسر ی م ل اثم ب اب ن م اهنآ دنسءلسلس رد ،ت سین ینمؤملاریما ت سین رقاب ام اما ،دنسءلسلس دنسم ،دنسین ینمؤملاریما ت سین رقاب ام اما ،ت سین ق داص ام اما ،دنسءلسلس

هماع هکی تایاور ریاس هکنیا رب دوشیم لیلد ،قداص امام زا اًدنسم هصوصخ تایاور تحص نیا ،سابع نبا هب هکدنکیم تایاکح ،هدرک لقن قداص امام زا تایاور نیا نوچ ،تسا تسرد اهتیاور نآ ،ربمغیپ لقن تسرد ار نآ سپ] دنکیم لقن ربمغیپ زا ار نیا مهاهنآ هکیتسنّلا سپ ،هدومرف ار بلطم نیا ربمغیپ .رتاوتم دوشیم قداص امام تایاور دنکیم لقن ربمغیپ زا نسنتلا هکیتایاور نآ همیمضه هب[.دنکیم

ملاسلا هیلع قداص امام تایاور رگا هک تسا نیا میتسه شماقم رد ام هک هچنآ نیا ربانب سپ تسلا هکمه یتایاور ،تسا لسرم دنکیم نایب هعیش هکیتایاور خب ،دوبتبحص یاج ،اج ،دوبلسرم ،دراد نامزاسان هلئسم ،دوریم ،هدعاق نیا تویثربب لاغن ظ تسین نئارق هب فوفحم مهنآ دنکیم نایب بلطم نیاو) هدمآ حیحص تایاور ملاسلا هیلع قداص امام زا هکمیدرکمامتا ار بلطم هیحان نیا رد میدمآ رگا اما !اهتسا مهم یلیخ بلطم نیا زا و دروخیم درد هب یلیخ هقف رد هب تکن نیا زا ی هئطخ هتشذگ هفَغلَف هنافسأتم (تسا هدش یم تجح ،تسا همئا زا یکی زا اًدنسم هکمیدرکدیدپ تایاور کی ،میدرکمکحم ار هلأسم ،فرط نیا رد میدمآ ،دیآ تایاور نیا رد میئآیم ،دیوگیم ار تایاور نیا رد میئآیم ،هیضق فرط نیا میبیتسم تایاور هماع زا هیضق ،انعم نیمه هب دنسم تایاور حیحص ،ملاسلا هیلع قداص امام زا هکمیدرکمامتا ار بلطم نیمه هب هدمآ ،رتاوتم میئوگب هکنیا یاعدا میناوتیم اهنیا همیمضه هب ،میدرکحیحصت هکار اهنآ ،میدرکحیحصت ار رگید تایاور نآ هکدوشیم بجوم .میدرکرتاوتاریه ضافتسا

ثیداحا لقن رد فیعض و لسرم نایاور تقاثو نوماریپ تلااکشا هبخساپ

هیماما تایاور هب هماع تایاور نرد کهمیمضا برر ضلا ةدعاق رتاوتهرابرد یاهنذیریگهجیتن

؟دشابهماع تایاور دیؤم دشابفیعض یلسرم رگا یتحا تایاور هکتفگنا وتیم ینعی :لاؤس

دشابهکدوشیمن :باوج

؟... :لاؤس

هکیصخش نیا هکنیا یارهدوبفیعض ربخ نآ تسا نکمم ،دشلسرم تایاور کی هکیتقو ،هن :باوج باتن میکضرف لیسارم دننام دشابهنیرق هب فوفحم رگا ،رگید هدوبیکمینادیمن ام تسه هقبط نیا رد هکنآ بخدشابیروطنیا رگا ،تسا دیناسن زا هکک لذ لاثما و ریمعیبا نبا ،دنکیم لقن هکیاهنیا ،لاثم زا تسه هقبط نیا رد هکیصخش نیا دراد لامتحا ،تسا لسرم تایاور کی رگا ،هن رگا یلو ،تسا دیناسن رگید ،نادهبناه هتفگیروهشیاوتف ،هتفگیفورعم یاوتف ،هدرک لقن نسنتلا زا یارفا دارا زا یکی و بّحم ةلأسم ،هلأسم ،هدوبنیسو هعیش ةلأسم ،هلأسم یمنعی ،دندوبیطاقرگیدمهابیسو هعیشمهع قومنآ اجرا ماما مسا یربمغیپمسا لاحدنتفگربمغیپهکنیا نانوعهبهدرک لقنرا هلأسم کی هدمآ ،هدوبب حمریغ یتلاحرد ،هدرک لقنهماما زا دنسم نانوعهبرا نیا هدمآ ،یئیاپنآ یارب هدرک لقنهدمآ هکیصخشنآ ،هتخادنا

دوشی‌مذل‌یلد ن‌یا س‌پ ،ه‌دوب‌ن‌یا زا ریغی‌وار ه‌ک

؟... :ل‌اؤس

؟ه‌لب :ب‌اوج

دشاب‌افعض‌زا ،دشاب‌ف‌یعض‌دنس :ل‌اؤس

ت‌سا‌ن‌یمه‌مه‌افعض :ب‌اوج

؟دشابن‌ت‌سا‌ن‌کمه‌مه‌ه‌ماع‌ی‌تح: ل‌اؤس

درک‌ک‌سمت‌دوشی‌مذ‌دشاب‌ف‌یعض‌ی‌تقو .دشاب :ب‌اوج

؟... :ل‌اؤس

؟ه‌لب :ب‌اوج

دنس‌م‌یمهفی‌م‌ام‌ت‌یاور زا ،دشاب‌ه‌درک‌ل‌قنه‌ماع‌زا رفنکی‌ت‌سا‌ن‌کمه‌ل‌سرم‌رد دیدومرف‌امشا :ل‌اؤس

ت‌سا‌ف‌یعض‌ی‌لو ،دنتسه‌ل‌داع ،دنتسه‌ی‌عیش‌ه‌مه

ی‌یاب‌ا‌ت‌سوگغرد ه‌کی‌سکب‌خ ،ت‌سا‌ی‌یوگغرد م‌داآ ،ت‌سا‌ب‌الذکه‌ک‌دینکض‌رف ،ت‌سا‌ف‌یعض :ب‌اوج

دنکل‌قنه‌ماع‌زا دوربه‌کنیا زادرادذ

؟... :ل‌اؤس

؟ه‌ذ‌ایدنکی‌م‌ل‌قنت‌سرد ایآ م‌ینادی‌مذ‌نام ،ه‌دشنت‌باش‌تقاثو ردق‌ن‌یمه ،رگید ه‌یوهلا ل‌وهجم :ب‌اوج

؟درادذ‌ایدراد اطخ‌ربدّمعت ؟درادذ‌ایدراد ظفحت ؟ت‌سینطبضدنکی‌م‌ل‌قنه‌کار ی‌بلطم‌ن‌یا ایآ

؟... :ل‌اؤس

ه‌بدینشار ت‌یاور ک‌ی‌ه‌مدآ ص‌خشن‌یا ت‌سا‌ن‌کمه ،ه‌درک‌ل‌قنن‌نستل‌ها زا ت‌سا‌ن‌کمه‌ه‌ذ :ب‌اوج

ت‌سا‌ن‌یمه‌ف‌یعض‌م‌داآ ،ه‌داد‌ق‌داص‌م‌اما ه‌بت‌بسن‌یا ،ت‌سا‌ن‌نستل‌ها ،ت‌سا‌ربمغیپ‌زا ه‌تفگورایش‌دوخ‌لایخ

.رگید

ه‌درک‌ل‌قنروطنیا اقآ ل‌وق‌زا س‌ک‌ن‌لاف‌ه‌تفگ‌ه‌مدآ !ن‌م‌دوخ‌ی‌ولج ،ه‌تفگ‌ه‌مدآ ن‌م‌دوخ‌ی‌ولج‌ف‌رط‌ن‌آ

وا ه‌کنیا ف‌رص‌ه‌ب ؟ه‌درک‌ه‌ماب‌تشا ص‌خشن‌یا ی‌هدی‌مذ‌ل‌امتحا ارچ‌وت‌بخ !دندومرف‌روطنیا اقآ ه‌تفگ‌ه‌مدآ ن‌یا ،

ن‌یا .م‌دینشار ن‌یا اقآ زا ن‌م‌ه‌که‌ه‌تفگ‌ص‌خشن‌یا وگب‌وت ؟دنتفگ‌روطنیا اقآ ی‌یوگی‌م‌وت ،ه‌درک‌ل‌قنروطنیا ،اقآ زا

ه‌کت‌ساجنیا ،م‌دینشاقآ زا دینکی‌م‌ل‌ایخ‌امشا ،دزادنای‌م ه‌کی‌تقو .دزادنای‌م ؟دنکی‌م‌راکچ‌ار دنس‌ن‌یا ط‌سو

.دیهدب‌م‌اجنا دیناوتی‌منرگیدامشا

ی‌م‌ار اهنیا ام‌دوشی‌م‌ل‌قنم‌لاسلا ه‌یلع‌م‌اما زا ،ه‌عیش‌زا اًحیحص‌ه‌کی‌تایاور ص‌وصخ‌رد ام‌ن‌یا ربانب‌س‌پ

ربانب ،دوشی‌م‌ت‌باث‌ه‌ضافتسا ای‌رتاوت‌روص‌ن‌یا رد ت‌قوناً ،م‌یهدب‌رارق‌ه‌ماع‌رابخا ح‌یحصت‌ی‌ارب‌ک‌لام‌م‌یناوت

دناوتیمنلمأتزایلاخاهنآضارتعاوتسینتحصوتقدزایلاخنیقققحملارخفملاکمیئوگبمیناوتیمنیا
.ادرفیاربرگیدضارتعاثحبهَللاءاشنا .دشاب

؟... :لاؤس

تشه ،تفه دودح ،میرادنرتشییتیاورهتسدهسامهکنیارطاخهب ،هدرکرتاوتیاعدا ،هلب :باوج
دروم شش ایجنپو دروم راهچهسابو .هیقبمهو ررضلاًئدعاقدرومردمه ،میرادهیماما زاتایاورام ،دروم
تایاورهدمآتهجنیاًئطساوهبوهدوبفورعمیاوتفنیاربنیققحملارخفرظنًاعطق .دوشیمنتباثرتاوتهک
هعیشرظنزارتاوت ،هماعلاوقاًئمیمضابهکدنرکضارتعادندمآنهآتهجنیمههب ،هدرکهمیمضارگرگید
.دشضرعهکیناییننیاهبدوشیمتباثمینییمامیلو ،دوشیمنتباث

دمحمل آو دمحمیلعلصمهَللا